

به نام خدا

مطالعات اجتماعی نهم

درس ۳

درسنامه خط به خط

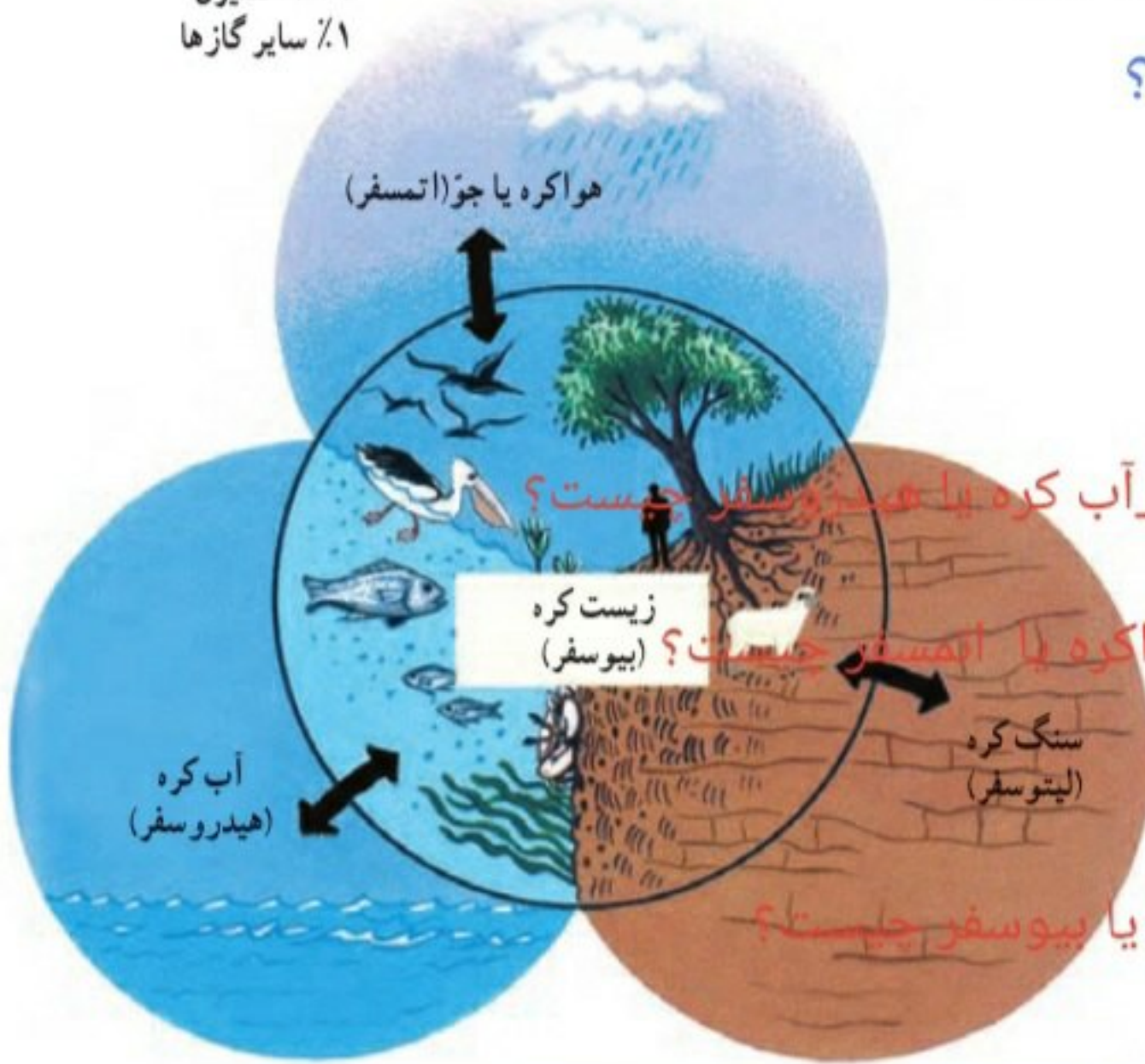
ترتیب و تنظیم: لیلا بهمنی

شهرستان میاندوآب

استان آذربایجان غربی

چهره زمین

۷۸٪ نیتروژن
۲۱٪ اکسیژن
۱٪ سایر گازها

۱- چهار محیط تشکیل دهنده کره زمین را نام ببرید؟

سیاره‌ای که روی آن زندگی می‌کنیم، از چهار محیط تشکیل شده است: بخش خارجی کره زمین یا پوسته آن که حالت جامد دارد و از سنگ و خاک تشکیل شده است، سنگ کره (لیتوسفر) نامیده می‌شود. آب کره (هیدروسفر) شامل اقیانوس‌ها و دریاها، دریاچه‌ها، رودها و بقیه آب‌های سطحی، آب‌های زیرزمینی، یخچال‌ها و نزولات جوی است. هواکره یا جو (اتمافر) نیز شامل گازهایی است که دور تا دور کره زمین را فرا گرفته‌اند. این سه محیط با هم سیاره زمین را برای زندگی انسان و دیگر موجودات زنده یعنی زیست کره (بیوسفر) مناسب می‌سازند.

... آن کسی که زمین را بستر شما قرار داد و آسمان را همچون سقفی بر بالای سر شما برافراشت و از آسمان آبی فرو فرستاد و به وسیله آن میوه‌ها را پرورش داد تا روزی شما باشد.
سوره بقره، آیه ۲۲

... و از نشانه‌های اوست آسمان‌ها و زمین و آنچه از جنبندگان در آنها پراکنده‌اند.
سوره شوری، آیه ۲۹

فعالیت ۱- سنگ کره برای زندگی موجودات زنده و کشاورزی - آب کره برای

تبادل آب و هوایی همچنین حیات موجودات زنده - هواکره برای جلوگیری از برخورد شهاب سنگ‌ها و تنفس موجودات زنده و...

۱- زیست کره برای حیات، به هر یک از سه بخش سنگ کره، آب کره و هوا کره (جو) چه نیازی دارد؟ توضیح دهید.

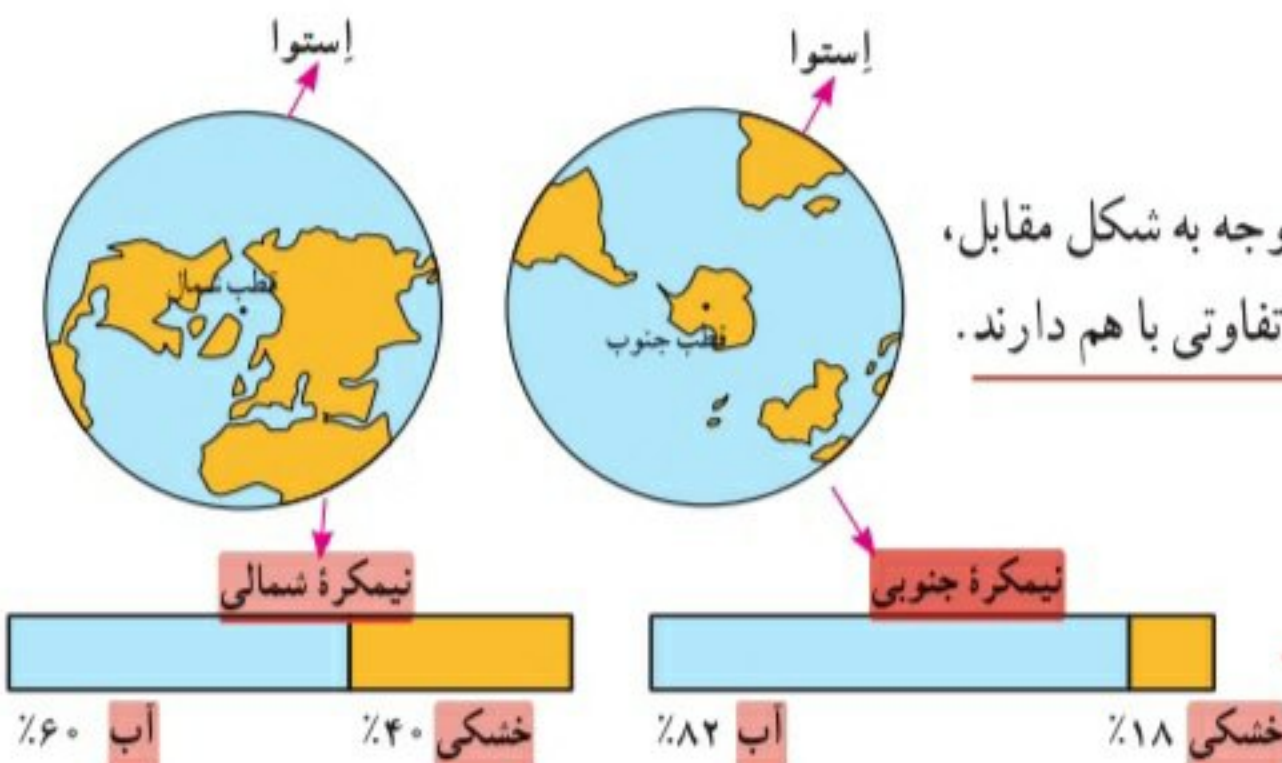
۲- آیات قرآن کریم را بخوانید و ارتباط آنها را با این درس توضیح دهید.
خلقت منظم و پیچیده زمین و جهان آفرینش نشان از عظمت و قدرت خداوند دارد

خشکی‌ها

وسعت خشکی‌های زمین نسبت به آب‌ها کم است.

حدود ۷۱ درصد سطح زمین را آب تشکیل می‌دهد. با توجه به شکل مقابل،

سوال ۶ بگویند دو نیمکره شمالی و جنوبی از نظر وسعت آب‌هایشان چه تفاوتی با هم دارند.

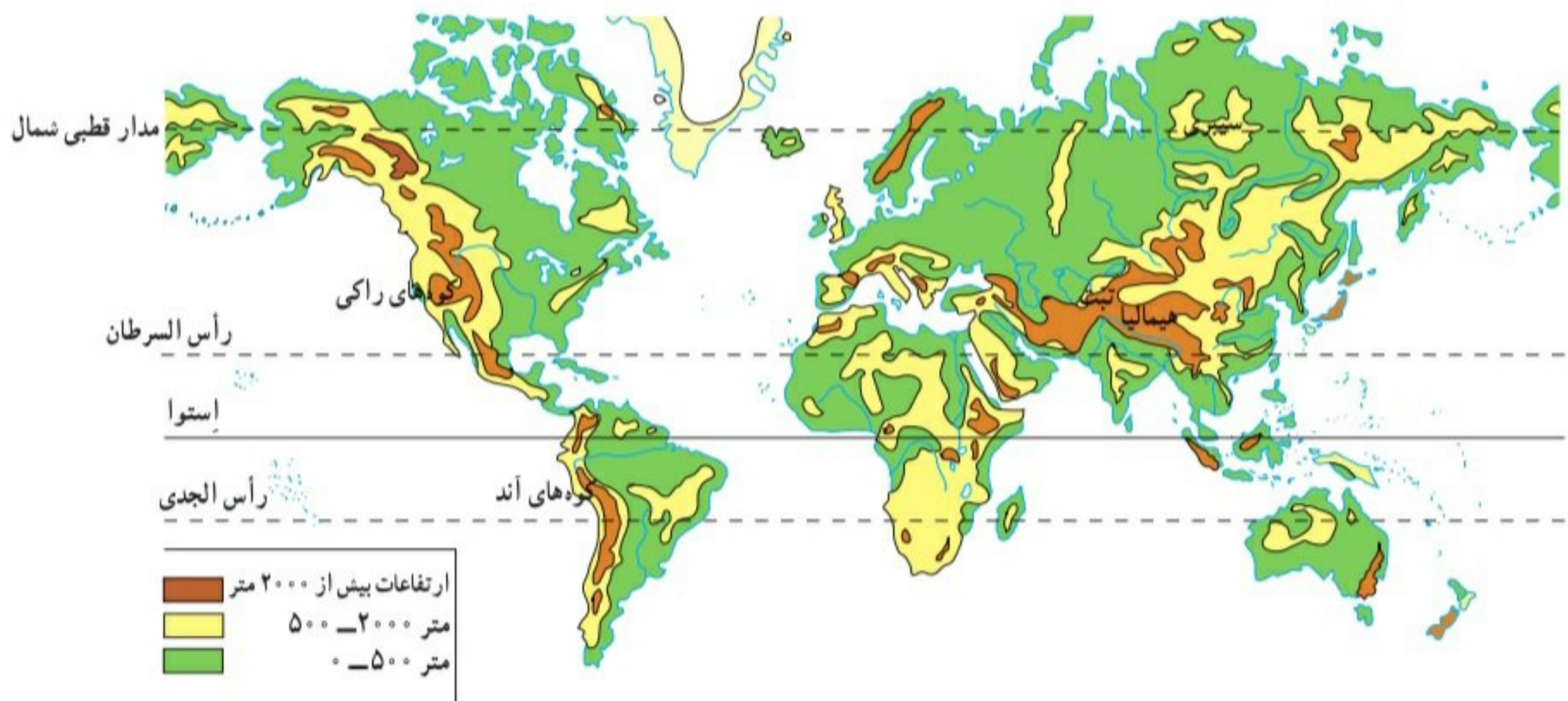

جواب ۶-

ناهمواری‌ها

سال گذشته با پنج مجموعه بزرگ خشکی‌ها یعنی قاره‌های آسیا، اروپا، آفریقا، آمریکا، استرالیا و اقیانوسیه آشنا شدید. آنها را روی نقشه نام گذاری کنید.

سطح خشکی‌ها صاف نیست و فلات‌ها، کوه‌ها، تپه‌ها، دشت‌ها و جلگه‌ها، پستی‌ها و بلندی‌های زیادی در آنها به وجود آورده‌اند. به نقشه ناهمواری‌های جهان توجه کنید. روی نقشه سه رنگ مشاهده می‌کنید.

● رنگ سبز، جلگه‌ها و دشت‌ها یعنی سرزمین‌های
جلگه‌های پهناور جهان در کجا تشکیل شده
پست را نشان می‌دهد. جلگه‌های پهناور جهان در کنار
آند؟

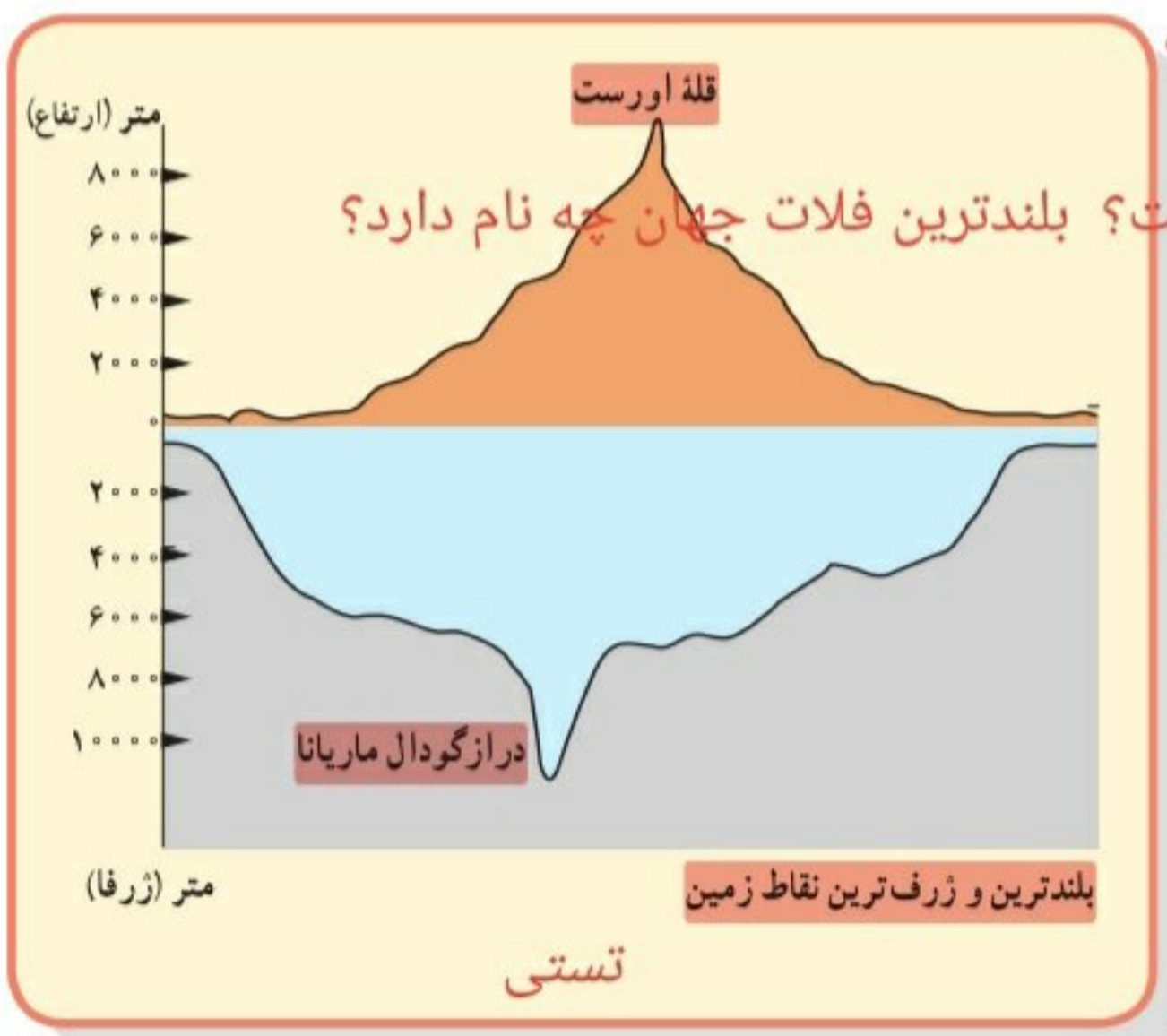
دریاها یا امتداد رودهای بزرگ تشکیل شده‌اند.

● **فلات چیست؟** فلات‌ها و قهوه‌ای، فلات‌ها و کوه‌های بلند را

نشان می‌دهد. فلات‌ها سرزمین‌هایی نسبتاً هموار اما
مرتفع‌اند که از اطراف به سرزمین‌های کم ارتفاع و پست
منتهی می‌شوند. فلات تبت بلندترین فلات جهان است. (۷)

تصویر ماهواره‌ای فلات تبت

۸_ کوههای مرتفع و کوههای کم ارتفاع را باهم مقایسه کنید؟

این (فلات‌ها، کوه‌های بسیار بلند با قله‌های نوک تیز را در بر گرفته‌اند. کوه‌های بسیار مرتفع جزء ناهمواری‌های جوان هستند. دامنه این کوه‌ها شیب تندی دارند و دره‌های بین آنها تنگ و به شکل V است. به عکس، در کوه‌های کم ارتفاع با گذشت زمان و فرسایش، قله‌ها به شکل گنبدی در آمده‌اند و شیب دامنه‌ها ملایم است. این کوه‌ها دره‌های باز به شکل U دارند. (۸)

دره V شکل، ژاپن

دره U شکل، گرینلند

جلگه و دشت

کوهستان و دامنه

احداث شهر و روستا
فعالیت کشاورزی
راه سازی

ساختن راه و جاده
احداث تونل
ساختن سد و دشت‌ها
ساختن معادن

فعالیت

۳- جدولی با دو ستون رسم کنید: الف) کوهستان‌ها و دامنه آنها، ب) جلگه‌ها و دشت‌ها. سپس، به طور گروهی موارد استفاده و بهره‌برداری انسان از هر یک را در جدول ستون فهرست کنید.

۹_ کدام عوامل موجب تغییر شکل ناهمواری‌ها می‌شوند؟

چهره زمین در میلیون‌ها سال پیش مانند امروز نبوده است. ناهمواری‌های جهان طی میلیون‌ها سال پدید آمده و در طول زمان تغییر شکل داده‌اند. به طور کلی، دو دسته از عوامل، موجب پیدایش و تغییر شکل ناهمواری‌ها شده‌اند: عوامل طبیعی و عوامل انسانی. در سال‌های قبل با برخی عوامل طبیعی مؤثر بر تغییر ناهمواری‌های زمین آشنا شدید و امسال نیز با برخی از آنها در کتاب علوم تجربی، آشنا خواهید شد. اما باید بدانید که فعالیت‌های انسان نیز، نقش مهمی در تغییر شکل ناهمواری‌های زمین دارد. انسان همواره برای رفع نیازهای خود و بهره‌برداری از محیط طبیعی، چهره ناهمواری‌ها را تغییر داده است. (۱۰)

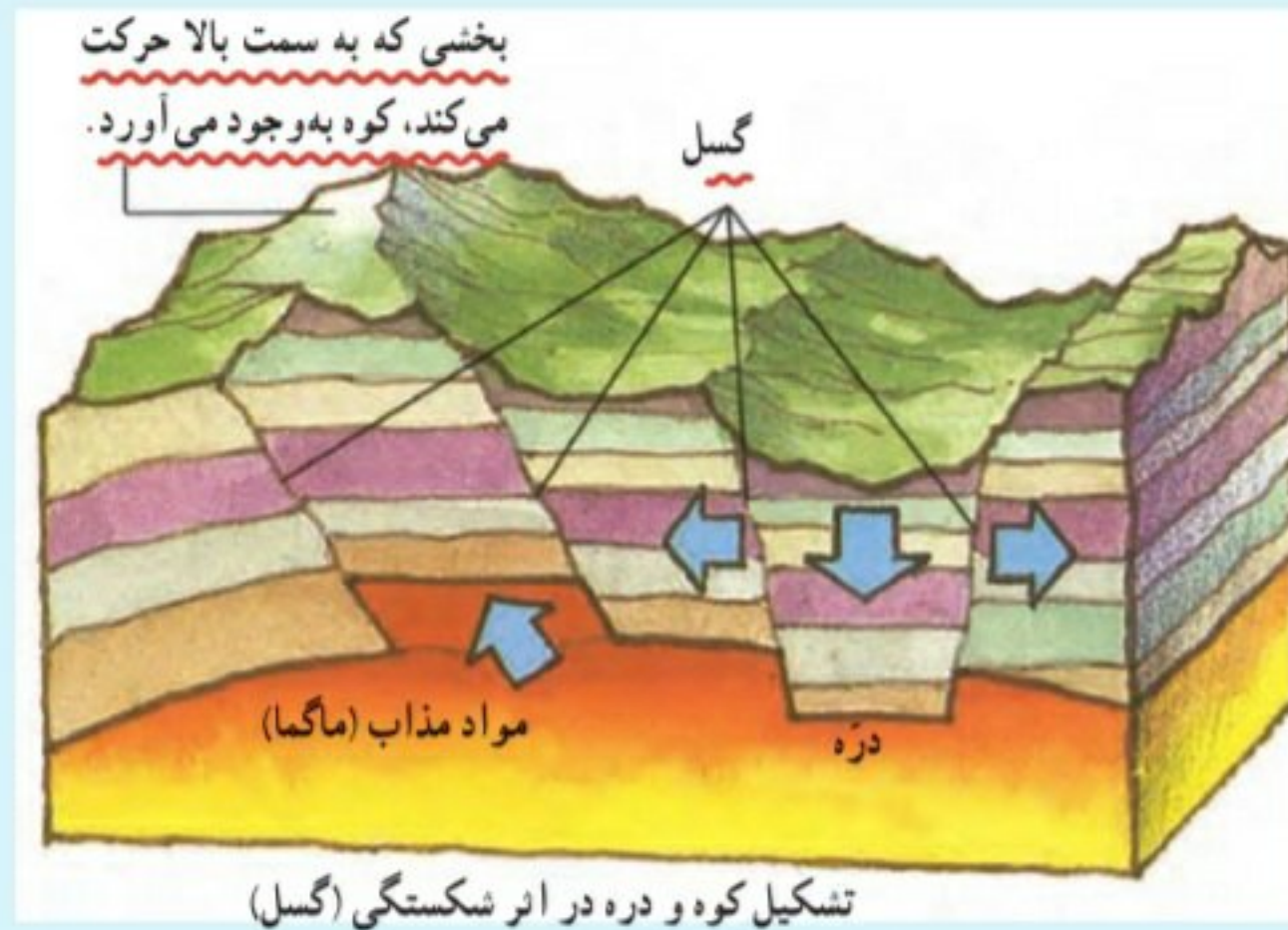
۱۰_ چرا انسانها چهره ناهمواری‌ها را تغییر می‌دهند؟

عوامل طبیعی مؤثر در تغییر شکل ناهمواری‌های زمین

عوامل درونی: طبق نظر دانشمندان، پوسته زمین به قطعات یا ورقه‌های بزرگی تقسیم

شده است. این ورقه‌ها (پوسته و گوشته فوقانی) بخش‌هایی از قاره‌ها و کف اقیانوس‌ها را در برمی‌گیرند. ورقه‌ها روی بخش خمیری شکل گوشته یا نرم کره به آرامی حرکت می‌کنند، از هم دور یا به هم نزدیک می‌شوند، به هم برخورد می‌کنند یا در امتداد هم می‌لغزند. البته ورقه‌ها بسیار کند حرکت می‌کنند و در هر سال فقط چند سانتی متر جا به جا می‌شوند اما این جا به جایی و حرکت‌ها طی میلیون‌ها سال، تغییرات زیادی در ناهمواری‌ها به وجود می‌آورد. از نتایج حرکت ورقه‌ها، ایجاد چین خوردگی‌ها و رشته کوه‌ها، شکست‌ها (گسل‌ها) و کوه‌های آتشفشانی است.

عوامل بیرونی: هر چند ناهمواری‌ها بر اثر نیروهای درونی پدید می‌آیند اما در طول زمان، عواملی چون هوازگی، فرسایش آبی، فرسایش بادی و فرسایش یخچالی تغییرات زیادی در چهره این ناهمواری‌ها پدید می‌آورد. شما در کتاب علوم تجربی سال هفتم و هشتم، تأثیرات این عوامل بیرونی را مطالعه و بررسی کرده‌اید.

● تأثیر فعالیت‌های انسان بر ناهمواری‌ها

معدن

دریاچه ارومیه

کشت پلکانی برنج

سد و جاده

خانه‌های روستایی کندوان

تونل و جاده

فعالیت ۴_ انسان از طریق احداث تونل و جاده، سد و فعالیت‌های کشاورزی

فعالیت و... با استفاده از امکانات پیشرفته ناهمواری‌ها را تغییر داده است.

- ۴- به تصاویر بالا دقت کنید و توضیح دهید که در هر یک، تأثیر فعالیت انسان بر ناهمواری‌ها و محیط طبیعی چگونه است.
- ۵- گفت‌وگو کنید و دلیل و مثال بیاورید: به نظر شما، امروزه انسان بیشتر زندگی خود را با ناهمواری‌های زمین انطباق می‌دهد یا برعکس، ناهمواری‌ها را برای مقاصد خود تغییر می‌دهد یا هر دو؟ میزان دست‌کاری و دخالت انسان در محیط‌های طبیعی نسبت به گذشته بیشتر شده است یا کمتر؟ چرا؟

امروزه به دلیل افزایش جمعیت و پیشرفت تکنولوژی و استفاده از ماشین‌آلات مختلف نیاز انسان به استفاده از طبیعت و بهره‌برداری از آن افزایش یافته است